

**Sorin Cristea, Maia Cojocaru-Borozan,
Larisa Sadovei, Ludmila Papuc**

Teoria și praxiologia cercetării pedagogice

Editura Didactică și Pedagogică RA

București

2016

Editura Didactică și Pedagogică RA

Descrierea CIP a Bibliotecii Naționale a României

Teoria și praxiologia cercetării pedagogice/

Sorin Cristea, Maia Cojocaru-Borozan, Larisa Sadovei, Ludmila Papuc

- București: Editura Didactică și Pedagogică, 2016

Conține bibliografie

ISBN 978-606-31-0184-7

I. Cristea, Sorin

II. Cojocaru-Borozan, Maia

III. Sadovei Larisa

IV. Papuc, Ludmila

371

CIP nr. 09188 / 26.04.2016

ARGUMENT

Școala doctorală „Științe ale educației” (SDȘE), organizată în cadrul *Universității Pedagogice de Stat „Ion Creangă”* din Chișinău, Republica Moldova răspunde, prin mijloace proprii provocărilor epistemologice și sociale ale pedagogiei, lansate în ultimii ani de dezideratul calității cercetării *pedagogice* asumat în plan național, în context deschis, european și mondial.

Lucrarea cu titlul „*Teoria și praxiologia cercetării pedagogice*” este concepută pe fondul misiunii pedagogice și sociale a „*Scolii Doctorale*”, organizată în ciclul III universitar – doctorat în *științele pedagogice/educației*. Construcția curriculară este realizată pe baza obiectivului general, angajat prin *ciclul universitar doctoral*, specializarea „*Științele educației*”, la nivel superior, *academic și / sau universitar*.

Studiile universitare de doctorat în *științele educației* sunt orientate valoric în direcția formării pedagogice la standarde superioare și au ca *scop general* formarea-dezvoltarea *competenței academice și profesionale* necesară pentru realizarea unei activități de cercetare pedagogică eficientă în domeniul educației, instruirii, proiectării *curriculare* la nivel de *sistem* și de *proces* de învățământ. *Obiectivele specifice* rezultate vizează:

a) cunoașterea metodologiei de cercetare specifică pedagogiei/științelor pedagogice / științelor educației;

b) identificarea problemelor teoretice, metodologice și practice care trebuie rezolvate în perspectivă asigurării creșterii *calității* educației/instruirii / proiectării *curriculare* la toate nivelurile sistemului și ale procesului de învățământ;

c) promovarea *strategiei de instruire universitară prin cercetare*, eficientă la nivel de *învățare/autoînvățare formală* (universitară) și *nonformală* (extrauniversitară);

d) elaborarea unor *modele-ideale* de analiză a educației/instruirii/proiectării *curriculare*, valorificabile permanent în *managementul proiectelor de cercetare a educației/instruirii/curriculumului/corelației profesor-elev/orientării școlare și profesionale/ghidării* (consilierii) în carieră etc.;

e) aplicarea unor *metodologii de cercetare științifică avansată* în rezolvarea problemelor noi cu care se confruntă educația în societatea postmodernă, informațională, bazată pe cunoaștere;

f) publicarea rezultatelor obținute în *cercetarea pedagogică* (fundamentală, orientată metodologic, empirică/experimentală/operăională) și valorificarea acestora în contextul respectării principiilor eticii *cercetării științifice*;

g) stimularea comunicării științifice prin utilizarea resurselor *TIC* în domeniul educației;

h) amplificarea posibilităților de *dezvoltare a carierei* prin doctoratul în științele educației, promovat la nivel academic sau / și profesional.

Notele de curs, dezvoltate în cartea „*Teoria și praxiologia cercetării pedagogice*” sunt prezentate într-un limbaj științific echilibrat, susținut teoretic, metodologic și practic, accesibil studenților doctoranzi la Școala doctorală „Științe ale educației” (SDȘE). Demersul educațional promovat evidențiază: tema abordată; *obiectivele de referință* exprimate în termeni psihologici (*competențe*) și de conținut; *unitățile de conținut* care stimulează autoformarea la nivel *teoretic* (concepte fundamentale și operaționale necesare în cercetarea pedagogică) și *practic* (strategii de rezolvare a problemelor în context reflexiv, flexibil, imaginativ, creativ/inventiv, inovator); metode de (auto) instruire confirmate la nivel de învățare/autoînvățare prin cercetare; strategii de evaluare (inițială/diagnostică și predictivă; continuă/formativă și autoformativă; finală/sumativă, cumulativă).

„*Teoria și praxiologia cercetării pedagogice*” integrează în structura sa patru *discipline universitare* distincte, dar complementare, care oferă doctoranzilor, aflați în ipostaza de cercetători debutanți, repere metodologice importante pentru construcția corectă, logică și epistemologică, a tezei de doctorat în domeniul *științelor pedagogice/ educației*. Speranța investită răspunde încrederii în menirea cercetării pedagogice angajată în stimularea performanței și a competitivității științifice. Aceasta contribuie la conștientizarea exigențelor ce determină calitatea investigației în domeniul educației, demonstrată în termeni de originalitate științifică și de relevanță socială, de asumare individuală și de responsabilizare la scară comunitară, locală, națională, teritorială, internațională.

Autorii,
Chișinău, 1.04. 2016

CUPRINS

Argument	2
I.TEORIA ȘI AXIOLOGIA CERCETĂRII PEDAGOGICE	6
1. 1. Activitatea de cercetare pedagogică – activitate socială de investigație științifică a educației	7
1.1.1. Definirea conceptului de cercetare pedagogică la nivel de activitate socială	7
1.1.2. Definirea conceptului de cercetare pedagogică la nivel de concept fundamental	Error! Bookmark not defined.
1.1.3. Modele de cercetare pedagogică.....	Error! Bookmark not defined.
1.1.4. Tipuri de cercetare pedagogică.....	Error! Bookmark not defined.
1.1.5. Elaborarea metodologiei de cercetare pedagogică.....	Error! Bookmark not defined.
1.1.6. Perfecționarea metodologiei de cercetare pedagogică.....	Error! Bookmark not defined.
1.1.7. Cercetarea pedagogică din perspectiva epistemologiei științelor socioumane	Error! Bookmark not defined.
1.1.8. Concluzii	Error! Bookmark not defined.
1.1.9. Indicatori de evaluare.....	Error! Bookmark not defined.
1.1.10. Bibliografie de referință	Error! Bookmark not defined.
1.1.11. Anexe: modele-ideale (IDEAL-TIP)	Error! Bookmark not defined.
II. CERCETAREA PEDAGOGICĂ ISTORICĂ	Error! Bookmark not defined.
2.1. CERCETAREA ISTORICĂ ÎN DOMENIUL PEDAGOGIEI	Error! Bookmark not defined.
2.1.1. Cercetarea istorică din perspectivă epistemologică.....	Error! Bookmark not defined.
2.1.2. Obiectivarea cercetării istorice în domeniul pedagogiei	Error! Bookmark not defined.
2.1.3. Abordarea conceptuală și metodologică a cercetării istorice ..	Error! Bookmark not defined.
2.1.4. Înțelegerea istorică în domeniul pedagogiei.....	Error! Bookmark not defined.
2.2. PROBLEMA FUNDAMENTALĂ A CERCETĂRII PEDAGOGICE ISTORICE.....	Error! Bookmark not defined.
2.2.1. Identificarea problemei fundamentale la nivelul relației istorie-teoria pedagogică	Error! Bookmark not defined.

- 2.2.2. Rezolvarea problemei fundamentale la nivelul relației dintre epoca istorică și paradigmele pedagogiei..... **Error! Bookmark not defined.**
- 2.2.3. Reconstrucția pedagogiei în contextul istoric al paradigmei curriculumului ..... **Error! Bookmark not defined.**
- 2.3.CONTRIBUȚIA CERCETĂRII PEDAGOGICE ISTORICE LA CONSOLIDAREA STATUTULUI ISTORIEI PEDAGOGIEI .....**Error! Bookmark not defined.**
- 2.3.1. Rezolvarea problemelor cu care se confruntă istoria pedagogiei ..... **Error! Bookmark not defined.**

2.3.2. Metodologia de cercetare specifică istoriei pedagogiei.....**Error!**

Bookmark not defined.

2.3.3. Pluralism metodologic în cercetarea istorico-pedagogică .....**Error!**

Bookmark not defined.

2.3.4. Competența în cercetarea pedagogică istorică**Error!** **Bookmark not defined.**

2.3.5. BIBLIOGRAFIE ..... **Error! Bookmark not defined.**

III. METODOLOGIA PROIECTĂRII ȘI ELABORĂRII TEXTULUI ȘTIINȚIFIC AL TEZEI DE DOCTOR ..... Error! Bookmark not defined.****

3.1. ACTIVITATEA DE CERCETARE ȘTIINȚIFICĂ**Error!** **Bookmark not defined.**2

3.1.1. Premise ale organizării cercetării științifice**Error!** **Bookmark not defined.**

3.1.2. Proiectarea cercetării științifice..... **Error! Bookmark not defined.**

3.1.3. Etapele cercetării științifice ..... **Error! Bookmark not defined.**

3.2. DEMERSUL INTRODUCȚIV AL CERCETĂRII PEDAGOGICE .....**Error!** **Bookmark not defined.**

3.2.1. Oportunități de poziționare conceptuală în cercetarea pedagogică ..... **Error! Bookmark not defined.**

3.2.2. Analiza situației în domeniul tezei prin incursiune istorică pe variate dimensiuni ale temei studiate..... **Error! Bookmark not defined.**

3.3. CONCEPTUALIZAREA CERCETĂRII PEDAGOGICE**Error!** **Bookmark not defined.**

3.3.1. Formularea problemei cercetării din contradicțiile existente în domeniu ..... **Error! Bookmark not defined.**

3.3.2. Proiectul cercetării pedagogice..... **Error! Bookmark not defined.**

3.3.3. Calitatea concepției cercetării în adnotarea investigației.....**Error!** **Bookmark not defined.**

3. 4. CADRUL METODOLOGIC AL CERCETĂRII TEORETICE.....**Error!** **Bookmark not defined.**

3. 4.1. Cunoașterea științifică în cercetarea pedagogică **Error!** **Bookmark not defined.**

3.4.2. Modelizarea pedagogică a demersului științific**Error!** **Bookmark not defined.**

3.4.3. Compartimentele de bază ale tezei de doctor. Exigențe actuale. .... **Error! Bookmark not defined.**

3.5. VALORILE CERCETĂRII ȘTIINȚIFICE ȘI ETICA PROFESIONALĂ A CERCETĂTORULUI.....	Error! Bookmark not defined.
3.5.1. Valorile cercetării științifice în pedagogie.....	Error! Bookmark not defined.
3.5.2. Etica cercetării	Error! Bookmark not defined.
3.5.3. Stilul științific: exigențe specifice ..	Error! Bookmark not defined.
3.5.4. Redactarea finală a tezei de doctor	Error! Bookmark not defined.
3.5.5. Evaluarea textului științific prin indicatori ai calității tezei de doctor	Error! Bookmark not defined.
3.5.6. Charisma pedagogică a cercetătorului în susținerea tezei de doctor	Error! Bookmark not defined.
3.6. Referințe bibliografice	Error! Bookmark not defined.

IV. CERCETAREA PEDAGOGICĂ EXPERIMENTALĂ

4.1. PERSPECTIVE TEORETICE DE FUNDAMENTARE A CERCETĂRII EXPERIMENTALE ÎN PEDAGOGIE..... **Error! Bookmark not defined.**

4.1.1. Evoluția și cadrul de referință ale pedagogiei experimentale ...**Error! Bookmark not defined.**

4.1.2. Experimentul – apoteoză a cunoașterii științifice**Error! Bookmark not defined.**

4.1.3. Experimentul pedagogic – cercetare cantitativă și calitativă a fenomenului educațional..... **Error! Bookmark not defined.**

4.2. IPOTEZA și DIMENSIONAREA EȘANTIONULUI**Error! Bookmark not defined.**

4.2.1. Ipoteza: testarea cauzalității prin experiment**Error! Bookmark not defined.**

4.2.2. Dimensionarea esantioanelor în cercetarea experimentală.....**Error! Bookmark not defined.**

4.2.3. Aspecte de validitate a măsurărilor realizate**Error! Bookmark not defined.**

4.3. VARIAȚII ALE PLANURILOR CERCETĂRII EXPERIMENTALE ....**Error! Bookmark not defined.**

4.3.1. Planurile experimentului clasic în cercetarea pedagogică.....**Error! Bookmark not defined.**

4.3.2. Planurile factoriale în cercetarea pedagogică**Error! Bookmark not defined.**

4.3.3. Planuri non-experimentale ..... **Error! Bookmark not defined.**

4.4. VARIABILITATEA CERCETĂRII EXPERIMENTALE**Error! Bookmark not defined.**

4.4.1. Demersul de intervenție în experiment prin variabile .....**Error! Bookmark not defined.**

4.4.2. Variabile independente ..... **Error! Bookmark not defined.**

4.4.3. Variabile dependente ..... **Error! Bookmark not defined.**

4.5. SISTEMUL METODELOR DE CERCETARE PEDAGOGICĂ .....**Error! Bookmark not defined.**

4.5.1. Metodologia cercetării pedagogice – strategie a cunoașterii științifice..... **Error! Bookmark not defined.**

4.5.2. Taxonomii ale metodelor de cercetare**Error! Bookmark not defined.**

4.6. Referințe bibliografice..... **Error! Bookmark not defined.**

I. TEORIA ȘI AXIOLOGIA CERCETĂRII PEDAGOGICE

Profesor universitar, doctor în științe ale educației,

Sorin CRISTEA

---

1. 1. ACTIVITATEA DE CERCETARE PEDAGOGICĂ – ACTIVITATE SOCIALĂ DE INVESTIGAȚIE ȘTIINȚIFICĂ A EDUCAȚIEI

1.1.1. Definirea conceptului de cercetare pedagogică la nivel de activitate socială

Cercetarea pedagogică reprezintă o activitate de creație socială superioară cu funcție generală de *investigare sistematică, strategică, inovatoare, prospectivă*, a educației ca obiect de studiu specific al pedagogiei, abordat:

a) *global* (la nivelul *teoriilor generale* ale domeniului (teoria generală a educației, teoria generală a instruirii, teoria generală a curriculumului);

b) *particular* (la nivelul științelor pedagogice/științelor educației subordonate teoriilor generale ale educației: teoria învățământului primar etc.; didacticele particulare, pedagogia familiei etc.; istoria pedagogiei, teoria evaluării, teoria predării/comunicării pedagogice; psihologia educației, sociologiei educației, managementul educației etc.

Realizarea cercetării pedagogice presupune valorificarea experienței sociale și individuale a „*actorilor educației*” (cercetători specializați, dar și profesori, manageri școlari, reprezentanți ai comunității educaționale, studenți, chiar elevi) implicați în perfecționarea activităților cu finalitate *formativă* concepute și organizate *formal* și / sau *nonformal*.

Din perspectivă *istorică*, activitatea de *cercetare pedagogică* evoluează specific, în funcție de paradigmele afirmate istoric, în societatea / educația *premodernă* (paradigma *magistrocentristă*), *modernă* (paradigma *psihocentristă*, paradigma *sociocentristă*), *postmodernă* (paradigma curriculumului). Statutul său epistemologic este încă supus dezbaterii în măsura în care evoluează ca „*realitate* cu aspect înșelător” sau ca „*investigație umană obișnuită*”, condiționată de: a) *specificul cunoașterii pedagogice* (epistemologic, metodologic, praxiologic); b) modul de exercitare a funcției sale manageriale (de reglare-autoreglare); c) *persistența unor surse de eroare* (*tradiția conservatoare*; deciziile politice autoritare / birocratizate / ideologizate; observațiile superficiale_și raționamentele ilogice etc.) (vezi Earl Babbie, *Practica cercetării sociale*, 2007, trad., Editura Polirom, Iași, 2010, p.29-34).